

فصل دوم

شکفتن

منتظران بهار، فصل شکفتن رسیده / مژده به گل‌ها برید، یار به گلشن رسید

بیدل دهلوی

واژه‌های مهم: مژده: نوید، خبر خوش، بشارت / گلشن: گلزار، گلستان.

نکته‌های ادبی: شکفتن و گلشن: قافیه / رسید: ردیف / مراعات نظیر: بهار، شکفتن، گل و گلشن. / تشخیص:

مژده دادن به گل‌ها.

دانش زبانی: منادا: منتظران بهار / نهاد: ا. «فصل شکفتن»: در مصراع نخست؛ ۲. «شما»: نهاد جمله «مژده به گل‌ها

برید»؛ ۳. «یار» نهاد جمله «یار به گلشن رسید».

معنا: ای کسانی که چشم انتظار رسیدن فصل بهار بودید، اکنون فصل شکوفایی فرا رسید. به گل‌ها مژده (نوید)

دهید که یار (بلبل) وارد گلستان شده است.

بیدل دهلوی (۱۰۵۴-۱۱۳۳ ه.ق.): شاعر پرکار قرن یازدهم و دوازدهم هجری

قمری است. وی در عظیم آباد هند به دنیا آمد و از شاعران بزرگ فارسی زبان به

شمار می‌آید. شیوه بیان و زبان شعری بیدل، پیچیدگی خاصی دارد.

درس سوم

نسل آینده‌ساز

جوان و نوجوان، چشمه جوشان نیرو و استعداد است. جوان، یعنی آینده. جوان خوب برای یک کشور، یعنی آینده خوب. جوانان و نوجوانان ما اهل فکر کردن، دریافتن و تحلیل کردن [هستند]. این هم امتیاز دیگری است.

همه آنچه در تحلیل‌های دشمنان این ملت و این کشور به عنوان نقطه مرکزی مشاهده می‌شود، این است که این نسل جوان و پرشور و آینده‌ساز را از راه‌های مختلف برای ساختن ایران آباد و آزاد و مؤمن و پاکیزه آینده، ناتوان کنند. اما به رغم تلاش‌های دشمنان، واقعیت، عکس این است. من به هیچ وجه قبول نمی‌کنم حرف‌ها و تحلیل‌های کسانی را که گاهی اشتباه و خطایی از جوان سر بزند، با توجه به دل‌پاک و نورانی جوان، این اشتباه کاملاً قابل جبران است. اینها چرا صلاح و پاکدامنی و پارسایی و صداقت جوانان را نمی‌بینند؟ چرا شور و شعور جوانان را نمی‌بینند؟ متخصصان و دانشمندان جهانی مجبور شده‌اند؛ اعتراف کنند که جوانان ما با پشتوانه ایمان و همت و غیرت، توانسته‌اند استعداد جوشان و پنهان خود را آشکار کنند.

وقتی جوان‌های ما خرمشهر را بازپس گرفته بودند، اوایل ریاست جمهوری بنده بود. یک هیئت جهانی به ایران آمد و رئیس آن به من گفت: «امروز در دنیا وضع شما با یک سال پیش، از زمین تا آسمان تفاوت کرده است». راست می‌گفت. دنیا باور نمی‌کرد جوانان ما، بسیجیان ما و ارتش ما بتوانند خرمشهر را با آن همه استحکاماتی که دشمن و پشتیبانانش درست کرده بودند، پس بگیرند.

جامعه ما بحمدالله از میلیون‌ها جوان دختر و پسر برخوردار است. این مایه افتخار برای ملت ماست. این ملت باید به وجود این همه جوان، ایت همه استعداد و این همه دل‌پاک و نورانی بیالد. جوان هم باید به کشور خود، به انقلاب خود، به نظام اسلامی خود و به پرچم برافراشته اسلام خود بیالد و آینده را بسازد. آینده با حرف، ساخته نمی‌شود؛ با کار هوشمندانه و مؤمنانه ساخته می‌شود؛ باید کار کنید آن هم کار هوشمندانه و برخوردار از پشتوانه ایمان. به شما جوانان به عنوان فرزندان عزیز و پاره‌های دل این ملت... می‌گویم: عزیزان من، کار کنید؛ امروز دشمنان نمی‌خواهند دانشگاه و درس و مدرسه و معلم باشد. دشمنان ما نمی‌خواهند میلیون‌ها جوان با درس خواندن و حفظ ایمان و رستگاری و پاکدامنی‌شان در این منطقه فردای شکوه‌مندی را برای ایران مقتدر به وجود بیاورند.

ایمان و پاکدامنی‌تان را حفظ کنید. درستان را خوب بخوانید و جوانی‌تان را قدر بدانید؛ این نیرو و نشاط باید در راه به دست آوردن این ارزش‌های والا خرج شود، وقتش هم الآن است. شما امروز در سال‌های طلایی عمر خود قرار دارید و خدای متعال هم به شما کمک خواهد کرد. از این فرصت خوب زندگی و از دامان گرم و مهربان نظام اسلامی و انقلاب اسلامی - که بحمدالله توانسته این همه جوان مؤمن و خوب را در درون خویش پرورش دهد - بهترین استفاده را بکنید.

از بیانات رهبر معظم انقلاب اسلامی در دیدار با دانش‌آموزان

بند ۱: جوان و نوجوان، چشمه جوشان نیرو و استعداد است. جوان، یعنی آینده. جوان خوب برای یک کشور، یعنی آینده خوب. جوانان و نوجوانان ما اهل فکر کردن و دریافتن و تحلیل کردن [هستند]؛ این هم امتیاز دیگری است.

واژه‌های مهم: جوشان: جوشنده، زاینده / استعداد: توانایی درونی، قابلیت / دریافتن: درک کردن، فهم / تحلیل: بررسی، پردازش، حل کردن، تجزیه کردن / امتیاز: برتری، مزیت.

نکته ادبی: جوان و نوجوان چشمه جوشان نیرو و استعداد است: تشبیه.

دانش زبانی: نهاد: ۱. جوان و نوجوان ۲. جوان ۳. جوان خوب ۴. جوانان و نوجوانان ما ۵. این / مسند: چشمه جوشان نیرو و استعداد.

نشانه نگارشی قلاب []: از قلاب، زمانی استفاده می‌شود که واژه یا واژه‌هایی را به متن اصلی اضافه کرده باشیم؛ نمونه: جوانان و نوجوانان ما اهل فکر کردن، دریافتن و تحلیل کردن [هستند].

بند ۲: همه آنچه در تحلیل‌های دشمنان این ملت و این کشور به عنوان نقطه مرکزی مشاهده می‌شود، این است که این نسل جوان و پُرشور و آینده‌ساز را از راه‌های مختلف برای ساختن ایران آباد و آزاد و مؤمن و پاکیزه آینده ناتوان کنند؛ اما به‌رغم تلاش‌های دشمنان، واقعیت، عکس این است. من به هیچ وجه قبول نمی‌کنم حرف‌ها و تحلیل‌های کسانی را که گاهی در برخی از مطبوعات یا رسانه‌ها از انحراف نسل جوان سخن می‌گویند؛ این طور نیست. اگر گاهی اشتباه و خطایی از جوان سر بزند، با توجه به دل پاک و نورانی جوان، این اشتباه کاملاً قابل جبران است. اینها چرا صلاح و پاکدامنی و پارسایی و صداقت جوانان را نمی‌بینند؟ چرا شور و شعور جوانان را نمی‌بینند؟

واژه‌های مهم: نسل: فرزندان، دودمان، نژاد / مؤمن: باایمان / به‌رغم: برخلاف، با وجود / عکس: برعکس، مخالف / به هیچ وجه: به هیچ صورت، اصلاً / مطبوعات: روزنامه‌ها و مجلات / رسانه‌ها: دستگاه اطلاع‌رسانی مانند، تلویزیون، رادیو و... / انحراف: منحرف شدن، کج‌روی، از راه راست خارج شدن / خطا: اشتباه / جبران: تلافی / صلاح: درستکاری، نیکی، درستی / پاکدامنی: پارسایی، نجابت، دوری از گناه / صداقت: راستگویی، درستکاری / شور: شوق، هیجان، اشتیاق / شعور: درک و فهم.

بند ۳: متخصصان و دانشمندان جهانی مجبور شده‌اند اعتراف کنند که جوانان ما با پشتوانه ایمان و همت و غیرت توانسته‌اند استعداد جوشان پنهان خود را آشکار کنند.

واژه‌های مهم: متخصص: کارشناس، فرد دارای تخصص / اعتراف: اقرار، به زبان آوردن حقیقت / پشتوانه: تکیه‌گاه / همت: اراده، تلاش، پشتکار / غیرت: مردانگی، تعصب، آبرو.
نکته ادبی: تضاد: آشکار و پنهان.

بند ۴: وقتی جوان‌های ما خرمشهر را باز پس گرفته بودند، اوایل ریاست‌جمهوری بنده بود. یک هیئت جهانی به ایران آمد و رئیس آن به من گفت: «امروز در دنیا وضع شما با یک‌سال پیش از زمین تا آسمان تفاوت کرده است.» راست می‌گفت. دنیا باور نمی‌کرد جوانان ما، بسیجیان ما و ارتش ما بتوانند خرمشهر را با آن همه استحکاماتی که دشمن و پشتیبانانش درست کرده بودند، پس بگیرند.

واژه‌های مهم: اوایل: جمع اول به معنی ابتدا/ هیئت: گروه/ وضع: موقعیت، وضعیت/ باور: اعتقاد، یقین، ایمان/ استحکامات: موانع محکم و بناهای مستحکم برای ممانعت از ورود دشمن و راندن آنان/ پشتیبان: حامی، حمایت کننده.

نکته‌های ادبی: تضاد: زمین و آسمان/ کنایه: «زمین تا آسمان فرق کرده» کنایه از اینکه به کلی تغییر کرده است.

بند ۵: جامعه ما بحمدالله از میلیون‌ها جوان دختر و پسر برخوردار است؛ این مایه افتخار برای ملت ماست. این ملت باید به وجود این همه جوان، این همه استعداد و این همه دل پاک و نورانی ببالد. جوان هم باید به کشور خود، به انقلاب خود، به نظام اسلامی خود و به پرچم برافراشته اسلام خود ببالد و آینده را بسازد. آینده با حرف ساخته نمی‌شود؛ با کار هوشمندانه و مؤمنانه ساخته می‌شود. باید کار کنید؛ آن هم کار هوشمندانه و برخوردار از پشتوانه ایمان.

واژه‌های مهم: بحمدالله: به شکر خدا/ برخوردار: بهره‌مند/ مایه: باعث، سبب، دلیل/ ببالد: افتخار کند/ نظام: نظم و آراستگی، در اینجا حکومت/ انقلاب: دگرگونی/ برافراشته: بالا رفته، بلند شده.

بند ۶: به شما جوانان هم به عنوان فرزندان عزیز و پاره‌های دل این ملت ... می‌گویم؛ عزیزان من! کار کنید. امروز دشمنان نمی‌خواهند دانشگاه و درس و مدرسه و معلم باشد. دشمنان ما نمی‌خواهند میلیون‌ها جوان با درس خواندن و حفظ ایمان و رستگاری و پارسایی و پاکدامنی‌شان، در این منطقه فردای شکوهمندی را برای ایران مقتدر به وجود بیاورند.

واژه‌های مهم: رستگاری: رهایی، پیروزی/ پارسایی: تقوا و پرهیزکاری/ شکوهمند: باشکوه/ مقتدر: قدرتمند.

نکته‌های ادبی: پاره دل: کنایه از عزیز و گرانقدر بودن.

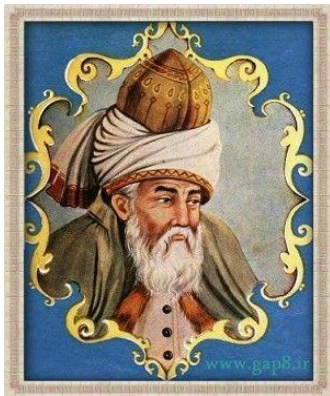
بند ۷: ایمان و پاکدامنی‌تان را حفظ کنید، درستان را خوب بخوانید و جوانی‌تان را قدر بدانید. این نیرو و این نشاط باید در راه به دست آوردن این ارزشهای والا خرج شود؛ وقتش هم الآن است. شما امروز در سال‌های طلایی عمر خود قرار دارید و خدای متعال هم به شما کمک خواهد کرد. از این فرصت خوب زندگی و از دامان گرم و مهربان نظام اسلامی و انقلاب اسلامی - که بحمدالله توانسته این همه جوان مؤمن و خوب را در درون خود پرورش دهد - بهترین استفاده را بکنید.

از بیانات رهبر معظم انقلاب اسلامی در دیدار با دانش‌آموزان

واژه‌های مهم: حفظ: نگه‌داری/ قدر: ارزش/ نشاط: شادابی، طراوت/ والا: برتر، ارزشمند/ الآن: اکنون/ طلایی: باارزش، ارزشمند/ متعال: بلند مرتبه، والا/ بحمدالله: با سپاس از خدا، شکر خدا/ بیانات: سخنان/ معظم: بزرگ، بزرگوار.

نکته‌های ادبی: دامان گرم و مهربان انقلاب اسلامی: آرایه تشخیص.

شعر خوانی توفیق ادب

قالب شعر: مثنوی یا دوتایی

سراینده: مولوی

مولانا جلال الدین محمد بلخی (۶۰۴-۶۷۲ ه.ق.): معروف به مولوی یا مولانا عارف و شاعر بزرگ ایرانی قرن هفتم است. کتاب عظیم مثنوی معنوی با ۲۶۰۰۰ بیت گنجینه‌ای از معارف اسلامی است. مهم‌ترین آثار او مثنوی معنوی و دیوان شمس است. آرامگاه وی در شهر قونیه ترکیه قرار دارد.

۱. ای خدا ای فضل تو حاجت روا با تو یساد هیچ کس نبود روا

واژه‌های مهم: فضل: بخشش / حاجت: نیاز / در این بیت روا در مصراع اول به معنای «برآورده کردن» است و در مصراع دوم به معنای «شایسته».

نکته ادبی: روا و روا: قافیه (به دلیل آنکه معنای واژه «روا» در پایان مصراع نخست، با همین کلمه در پایان مصراع دوم متفاوت است، می‌توانند هم‌قافیه شوند).

معنا و مفهوم: ای خدایی که لطف و احسان تو نیاز همه موجودات را برآورده می‌کند، با وجود تو، یاد هیچ کس شایسته نیست (مفهوم کلی: لطف و بخشش و ضرورت یاد خدا).

۲. قطره دانش که بخشیدی ز پیش متصل گردان به دریاهاى خویش

واژه‌های مهم: متصل کن: وصل کن، پیوند بده.

نکته‌های ادبی: پیش و خویش: قافیه / قطره دانش: تشبیه (اضافه تشبیهی) / قطره نماد کمی و دریا نماد بسیاری است. / قطره و دریا: مراعات نظیر و تضاد.

معنا و مفهوم: ای خدا، دانش اندکی را که به ما بخشیده‌ای، به دریای بی‌کران علم خود متصل کن (خدایا، دانش ما را بیشتر کن).

۳. صد هزاران دام و دانه است ای خدا ما چو مرغیان حریصی بینوا

واژه‌های مهم: حریص: طمع کار، آزمند / مرغ: در گذشته به معنای «پرنده» بوده است. امروزه به یک نوع پرنده خانگی گفته می‌شود / بینوا: فقیر، تهیدست.

نکته‌های ادبی: خدا و بینوا: قافیه / تشبیه: در این بیت، ما انسان‌ها به پرنده‌گان حریص و بیچاره تشبیه شده‌ایم. ما: مشبه؛ مرغان: مشبه‌به / دام: نماد مشکلات و گرفتاری‌های این دنیا / دانه: نماد نعمت‌ها و لذت‌های دنیوی / دام، دانه و مرغ: مراعات نظیر.

معنا و مفهوم: ای خدا، در راه زندگی ما هزاران گرفتاری وجود دارد و ما همچون پرنده گانی طمع کار و بیچاره هستیم.

۴. گر هزاران دام باشد هر قدم چون تو با مایی نباشد هیچ غم

واژه‌های مهم: قدم: گام / غم: اندوه، ناراحتی.

نکته‌های ادبی: قدم و غم: قافیه / دام: کنایه از مشکلات و گرفتاری‌های دنیایی.

معنا و مفهوم: اگر گرفتاری فراوانی جلوی راه ما باشد، وقتی تو با ما باشی (همراه و یارمان باشی) هیچ غمی نداریم. (مفهوم کلی: اهمیت همراهی با خدا)

۵. از خدا جویم توفیق ادب بی ادب محروم شد از لطف رب

واژه‌های مهم: جویم: می‌جویم، جست‌وجو و طلب می‌کنیم / توفیق: سازگاری، مدد کردن / محروم: بی‌نصیب، بی‌بهره / رب: پروردگار.

دانش ادبی: ادب و رب: قافیه.

معنا و مفهوم: از خدا می‌خواهیم که در ادب‌آموزی ما را یاری دهد؛ زیرا انسان بی‌ادب از لطف و بخشش خدا بی‌نصیب است.

۶. بی ادب تنها نه خود را داشت بد بلکه آتش در همه آفاق زد

واژه‌های مهم: آفاق: جمع افق (افق: گوشه و کناره آسمان، کرانه آسمان) آفاق در این بیت یعنی همه جا.

نکته‌های ادبی: بد و زد: قافیه / منظور از آتش در مصراع دوم اخلاق و رفتار بد و همچنین فساد و تباهی است.

معنا و مفهوم: آدم بی‌ادب نه فقط به خودش بدی می‌کند، بلکه بدی او همه جهان را نیز در بر می‌گیرد.

دانش زبانی و ادبی

نکته اول

مهم‌ترین بخش جمله که معمولاً در پایان آن می‌آید و مفهوم انجام گرفتن کاری یا روی دادن حالتی یا نسبت دادن صفتی به کسی یا چیزی را در یکی از سه زمان گذشته، حال یا آینده را نشان دهد، فعل نامیده می‌شود. علاوه بر این در فعل مفهوم: شخص، مفرد و جمع بودن وجود دارد؛ پس فعل، بخش اصلی معنایی جمله است.

نکته دوم

به این جمله‌ها توجه کنید:

۱. جوان و نوجوان ما با استعداد است.

۲. جوان و نوجوان، چشمه جوشان نیرو و استعداد است.

۱. به شما جوانان این مَلّت می گویم.

۲ به شما جوانان به عنوان فرزندان عزیز و پاره‌های دل این مَلّت می گویم.

جمله‌های شماره «۱» و «۲» هر دو پیام یکسانی دارند؛ اما جمله‌های دوم زیباتر و دل‌پذیرتر است. دلیل زیبایی جمله‌های دوم چیست؟

هرگاه بخواهیم مقصود خود را بیان کنیم، از **زبان** استفاده می‌کنیم؛ در جمله‌ها و عبارتهای زبانی، ساده و مستقیم، منظور خود را بیان می‌کنیم.

اگر بخواهیم همان مقصود و منظور را زیباتر و تأثیرگذارتر بگوییم، از **ادبیات** بهره‌می‌گیریم. در جمله‌ها و عبارتهای ادبی، از خیال و احساس بهره‌می‌گیریم. آرایه‌های ادبی مانند تشبیه، تشخیص، کنایه و... سبب زیبا و تأثیرگذار شدن جمله‌ها و عبارتهای می‌شوند.